

МОДУЛЬ 6

Поєднання та аналіз текстів

Пишемо
есе

Цілі:

- інтегрувати в освітній процес щоденне написання формальних есе, використовуючи короткі послідовні письмові роботи;
- зрозуміти цілі коментування;
- визначати чинники ефективного коментаря;
- практикувати в написанні коментарів для підсилення і подальшого розвитку тези (думка автора чи авторки).

Опис методики (ОР, Мета)

Під час використання цієї методики, зокрема роботи з ідейним нашаруванням, наголосить учнівству, що поняття «текст» передбачає його різні формати: відео, мультфільми, зображення, есе, інтерв'ю, промови, подкасти, інфографіка й навіть особистий досвід та попередні знання. Нашарування допоможе учням і ученицям побачити, що думки можуть змінюватися мірою отримання нових фактів чи знань.

Після багаторівневого аналізу учні й учениці збирають усі свої коментарі з трекерів думок. Цей етап стає стартом для есе, звідки розпочинається формулювання тези (твердження). Нашарування може стати першим проєктом формального есе або основою для вільного есе, для написання якого учні й учениці самостійно обирають спосіб організації тексту, джерела або власний спосіб наведення причин та тез (тверджень).

Інструкція для вчительства, орієнтовний час виконання вправи, варіанти використання

Вправа «Ідейне нашарування (читання, письмо й міркування)»

Зміст вправи:

Назвіть ліву частину аркуша «Письмо», а праву — «Читання». Цей крок є інструментом організації, який допомагає учням і ученицям відокремлювати письмо від читання.

Учні й учениці починають із написання короткого тексту чи навіть слова. Актуальні теми чудово підходять для цього уроку. Наприклад, якщо ви хочете обговорити шкоду цукру, попросіть учнівство написати слова «цукор» або «шкода від цукру» й розпочати вільне письмо. Перший запис має підтвердити, що ми прийшли до ідеї, яка виникла на основі інтуїції, почуттів чи переконань.

Далі запропонуйте прочитати [тексти за покликанням](#). Надайте учням і ученицям стратегію / інструмент для читання тексту. Стратегія, яку ви використовуєте, залежить від мети читання, наприклад: визначити тезу й докази, зібрати інформацію, знайти сигнальні слова, обрати уривок для відповіді, визначити вибір, який робить автор чи авторка.

Завдання для учнівства: «Прочитайте текст, дотримуючись обраної стратегії читання. Запишіть думки й слова в нотатник та обговоріть їх у класі».

Наприклад, якщо учні й учениці дивляться відео про соціальні мережі, вони можуть збирати інформацію про зображення, музику, текст, кольори, пропорції, щоб зрозуміти тезу або головну думку тексту.

Далі учні й учениці доповнюють свої письмові роботи новою інформацією з тексту, яка стосується теми та того, що вони думають.

Перед тим, як це зробити, проведіть мозковий штурм у класі, щоб визначити, які моделі речень можна використати:

- Як зазначено в статті, ...
- Зараз я думаю...
- Мені цікаво...
- Як я вважав / вважала раніше...

Додайте [ще один текст](#). Учні й учениці читають його та занотовують думки й сигнальні слова на робочих аркушах. Наприклад, після перегляду зображення запропонуйте їм прочитати список статистичних даних про використання соціальних мереж або статтю, яка розкриває думку, про яку вони раніше не замислювалися.

Поверніться до написаного. Учні й учениці доповнюють свої письмові роботи новою інформацією з тексту, яка стосується теми та того, як ідеї підтверджують, змінюють, ставлять під сумнів або розширюють.

Перед тим, як це зробити, проведіть мозковий штурм у класі, щоб знайти більше моделей речень, які учні й учениці могли б використати в письмових роботах:

- Хоча в статті зазначено, що...
- Тепер мені цікаво...
- Раніше я думав / думала..., але тепер я думаю...
- Я ніколи не думав / не думала про...
- Я досі переконаний / переконана..., але я вважаю, ...
- Я розумію... однак, ...

1. [Продовжуйте нашарування з іншими текстами, які ви маєте](#).
2. Після роботи з набором текстів учні й учениці готові до формулювання тези. Це письмо надасть їм моделі, які допоможуть сформулювати тезу, що є чимось більшим, ніж просто «так / ні» чи «за / проти».

Вправа «Регулярне письмо»

Учні й учениці починають із читання та розуміння різних голосів у дискусії, їхніх позицій і поглядів. На попередніх заняттях ви вже створювали графік, мета якого — допомогти учнівству зрозуміти «географію» розмови, позицію різних авторів і авторок, зрештою, позицію учнів та учениць. На цьому етапі поглиблюємо цю навичку.

Коли учні й учениці починають розуміти логіку обміну думками між авторами та авторками, вони випробовують свій голос, власну думку, відшукуючи її серед інших голосів. Посилання на інші голоси, переадресування або заперечення — це способи, якими учні й учениці можуть «доєднуємось до розмови».

Пропоновані
до роботи матеріали:

[папка «Цензура в інтернеті».](#)

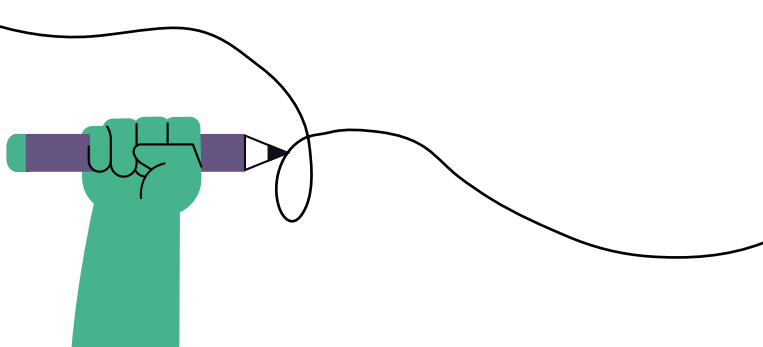
Під час вправи «Регулярне письмо» дайте учням і ученицям такі інструкції:

1. Прочитайте Текст №1 з обраного вами набору текстів.
2. Підкресліть або запишіть на робочому аркуші головну тезу статті.
3. Зазначте, що, на вашу думку, є найсильнішим доказом автора чи авторки.
4. Запропонуйте учням і ученицям упродовж 5–7 хвилин записати власні роздуми на цю тему, а також те, про що вони хотіли б більше дізнатися з цієї теми.
6. Попросіть учнів і учениць записати власне ставлення до досліджуваного питання.

Повторіть етапи з текстами №2 і №3.

Складання плану
й написання текстів:

1. Попросіть дістати графік і пояснення, які учні та учениці склали попередньо, перечитати їх і позначити на графіку власну позицію в розмові.
2. Запропонуйте учням і ученицям написати вільне есе, яке містить твердження та докази з трьох прочитаних текстів на підтримку їхньої тези.

1

Досліджуємо коментарі (Слайди 2–4)

- Нагадайте учням і ученицям, як користуватися нотатником «Вони кажуть — Я кажу». Тепер їм знову знадобиться цей нотатник, але цього разу для того, щоб написати влучні коментарі. Відкрийте слайд 2 із прикладами доказів (даних і фактів) про контактні зоопарки. Дослідіть, що каже авторка в цьому тексті. Це частина «Вони кажуть». Поясніть учням і ученицям, що тільки-но ви переказали слова авторки та це ще не ваші думки й слова.
- Покажіть учням і ученицям, як заповнювати частину «Я кажу», проговорюючи вголос свої думки щодо доказів. Це вже ваші думки, які називаються коментарями. Вони потрібні для того, щоб поєднати тезу (основну проблему) з наявними доказами (для цього вам треба скористатися готовими фразами зі слайда 6, але учні ще не мають їх бачити). Запитайте в учнів і учениць, що вони помітили в тому, як ви коментували («Я кажу») текст («Вони кажуть»). Почніть з опорної схеми для нотування цих спостережень — «Вони кажуть — Я кажу». Повторіть ці кроки щодо кожного прикладу доказів на слайді 2.
- Запросіть учнів і учениць спробувати пройти ті ж кроки з іншими темами та вголос озвучити думки щодо наявних доказів («Вони кажуть»). Потім, працюючи в парах, — проговорити партнеру / партнерці власні думки («Я кажу»). Нагадайте учням і ученицям про опорну схему. Кожен і кожна має спробувати цю вправу.
- Далі роздайте нотатник «Вони кажуть — Я кажу» і попросіть учнів та учениць занотувати думки, що виникли під час роботи в парах. Усім класом обговоріть записане й додайте нові ідеї в опорну схему.

2

Визначаємо ефективні коментарі (Слайди 5–7)

- Перечитайте докази з нотатника й напишіть чернетку для запропонованого аргументу (це можна зробити на основі одного доказу чи з використанням усіх доказів). Поділіться можливими аргументами й думками з групою. Продемонструйте попередні речення і почніть називати їх прикладами коментарів (слайд 5). Запропонуйте учням і ученицям індивідуально переглянути свої висловлювання «Я кажу» з аркуша «Вони кажуть — Я кажу», щоб додати до них зв'язувальний та розширювальний коментар. Для цієї роботи вони використовуватимуть третю колонку таблиці для нотаток.

- Далі учні й учениці діляться напрацюваннями з перевіреної частини «Я кажу». Обговоріть, що вони помітили в коментарях та як коментар поєднує докази з аргументами. Додайте цю інформацію в опорну схему.
- Розподіліть учнів і учениць на пари, але партнер/-ка має бути іншим / іншою, ніж на попередньому занятті. Попросить їх зачитати свої коментарі. Той / та, хто слухає, дає зворотний зв'язок про те, наскільки коментар пов'язує докази з тезою (твердженням) з аргументами. Покажіть різні варіанти надання такого зворотного зв'язку:
  - Твій коментар поєднує... з...
  - Твій коментар доповнює... та...
  - Можливо, ти можеш установити зв'язок з доказами так, щоб...
  - Як щодо того, щоб доповнити докази в такий спосіб: ...
- Дайте змогу обом партнерам / партнеркам зачитати свої коментарі й отримати зворотний зв'язок.
- Усім класом обговоріть, що учні й учениці помітили в тому, як коментарі з'єднують докази та як впливають на аргумент. Запишіть це в опорну схему. Далі обговоріть, як коментарі доповнюють докази й впливають на аргумент. Запишіть і це в опорну схему.
- Подивіться на опорну схему, що стала результатом роботи впродовж усіх уроків. Зверніть увагу учнів і учениць на важливі моменти. Внесіть ці спостереження в опорну схему й змініть її назву на «Ефективні коментарі мають...».

3

Перевіряємо правильність коментарів

(Слайди 9–10)

- Попросить учнів і учениць обрати один з їхніх попередніх аргументів. Роздайте кожному / кожній по два кольорові маркери. Запропонуйте учням і ученицям використовувати інший колір (усі використовують один і той же колір), щоб підкреслити свої слова.
- Далі учнівство має зосередитися саме на своїх словах. Можна використовувати опорну схему «Правильний коментар», щоб переглянути свої слова (коментар) і пов'язати їх з доказами чи доповнити.
- Об'єднайте учнів і учениць у пари, в яких вони поділяться своїми правками та отримають зворотний зв'язок. Нагадайте, як вони можуть формулювати зворотний зв'язок:

- Твій коментар поєднує... з...
  - Твій коментар доповнює... та...
  - Можливо, ти можеш установити зв'язок з доказами так, щоб...
  - Як щодо того, щоб доповнити докази в такий спосіб: ...
- Виділіть достатньо часу, щоб учні й учениці обміркували відгуки однокласників / однокласниць та внесли правки.

Матеріали для вчительства:

Набір текстів для вступного письма:

- [Чи гроші роблять нас щасливими](#)

Інструменти й цифрові ресурси:

- [презентація](#);
- [нотатник «Вони кажуть — Я кажу»](#);
- [нотатник для коментарів](#).

Інші ресурси:

- [попередні зразки робіт учнів і учениць](#).

Рефлексія і нотатки для вчительства

(питання для роздумів)

- Як часто ви даєте учням і ученицям змогу повернутися до написаного та передивитися перебіг власних думок?
- Чи розуміють вони, що письмо — це безперервний процес?